

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2026-83-31>

УДК 339.564:637

МОЛОКОПЕРЕРОБНА ГАЛУЗЬ УКРАЇНИ ТА СТРУКТУРА ГЛОБАЛЬНИХ ЛАНЦЮГІВ ДОДАНОЇ ВАРТОСТІ ЇЇ ПРОДУКТІВ

THE DAIRY PROCESSING INDUSTRY OF UKRAINE AND THE STRUCTURE OF GLOBAL VALUE-ADDED CHAINS OF ITS PRODUCTS

Окландер Михайло Анатолійович

доктор економічних наук, професор,
Національний університет «Одеська політехніка»
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1268-6009>

Oklander Mykhaylo
Odesa Polytechnic National University

У статті досліджено процеси інтеграції України в глобальні ланцюги доданої вартості, що є об'єктивною необхідністю в умовах глобалізації світової економіки. Проаналізовано сучасну структуру участі вітчизняних підприємств у глобальних ланцюгах доданої вартості, визначено ключові канали міжнародної кооперації. Встановлено, що на сучасному етапі Україна переважно залучена до початкових ланок глобальних ланцюгів доданої вартості. Основними бар'єрами інтеграції в більш високі сегменти є інституційна нестабільність, недостатній рівень інноваційної та інвестиційної активності, логістичні ускладнення та наслідки воєнних дій. Обґрунтовано, що поглиблення інтеграції України в глобальні ланцюги доданої вартості можливе за умови реалізації комплексної державної політики, спрямованої на стимулювання інновацій, розвиток людського капіталу, підтримку експортоорієнтованих підприємств і гармонізацію національного регуляторного середовища з європейськими стандартами.

Ключові слова: глобальні ланцюги доданої вартості, молокопереробна галузь, експорт, агропродовольчий сектор, конкурентоспроможність.

The article examines the processes of Ukraine's integration into global value chains, which is an objective necessity in the context of globalization of the world economy and transformation of international trade. Participation in global value chains creates opportunities for the transition from a raw material export model to the production of products with a higher share of added value. The current structure of participation of domestic enterprises in global value chains is analyzed, and key channels of international cooperation are identified. The need for the transition from a raw material export model to the production of dairy products with high added value, the main barriers and prospects for deepening integration are substantiated. It is established that at the present stage Ukraine is mainly involved in the initial links of global value chains, which limits the economic benefits from international cooperation and reduces the level of technological development of the national economy. The main barriers to Ukraine's integration into higher segments of global value chains remain institutional instability, insufficient level of innovation activity, limited access to investment resources, logistical complications and the consequences of military operations. It is substantiated that deepening Ukraine's integration into global value chains is possible provided that a comprehensive state policy is implemented aimed at stimulating innovation, developing human capital, supporting export-oriented enterprises and harmonizing the national regulatory environment with European standards. It is proven that strategically important for Ukraine are industries with the potential to create high added value, in particular agro-processing, the food industry, the integration of which into global production networks can become a driver of economic growth. It is concluded that the effective integration of Ukraine into global value chains will contribute to increasing the competitiveness of the national economy, diversifying exports, increasing employment and creating the prerequisites for sustainable economic development in the long term.

Keywords: global value chains, dairy industry, export, agri-food sector, competitiveness.

Постановка проблеми. Умови глобалізації та трансформації міжнародної торгівлі зумовлюють зростання ролі глобальних ланцюгів доданої вартості як ключового механізму інтеграції національних економік у світове господарство. Для України молокопереробна галузь є стратегічно важливою складовою агропродовольчого сектору, здатною забезпечити зростання експорту та формування доданої вартості всередині країни. Глобальні ланцюги доданої вартості в молочній галузі охоплюють повний цикл створення продукту – від виробництва молочної сировини до реалізації готової продукції кінцевому споживачеві. Включення підприємств у вищі ланки глобальних ланцюгів доданої вартості (глибока переробка, брендинг, маркетинг) забезпечує зростання національного доходу та підвищення конкурентних позицій на світових ринках.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Незважаючи на війну, молокопереробна галузь України зберегла потужності, водночас потребує подальшого розвитку тваринництва та модернізації молокопереробні підприємства, – повідомляють у Комітеті з питань аграрної та земельної політики [1]. Сучасна наукова думка та бізнес-практика активно досліджують глобальні ланцюги доданої вартості в молокопереробній галузі. Іляшенко К. розглядає сутність глобальних ланцюгів доданої вартості, їх роль у мережевій економіці, механізми інтеграції національних економік та вимір участі України у глобальних ланцюгах доданої вартості [2]. Дугинець Г. аналізує методологічні підходи до дослідження глобальних ланцюгів створення вартості, особливості вертикальної інтеграції та спеціалізації у світовій торгівлі [3]. Абдула О.Ю., Ситник Л.С., Таранич О.В. досліджують, як глобальні ланцюги доданої вартості змінюють структуру світової торгівлі, впроваджують міжнародний поділ праці

й стимулюють технологічні зрушення [4]. Миценко В.І., Ульяновко Д. аналізують глобальні ланцюги доданої вартості у контексті сталого розвитку та інтеграції інновацій у виробничі процеси [5]. Венгер В.В., Романовська Н.І., Чижевська М.Б. досліджують участь України у глобальних ланцюгах доданої вартості, виділяють у цьому зв'язку слабкі позиції виробництва з високою доданою вартістю та виклики структурної трансформації експорту [6].

Формулювання цілей статті. Метою статті є дослідження процесів, умов і механізмів інтеграції України в глобальні ланцюги доданої вартості, оцінювання поточного рівня та форм участі національної економіки в них, а також визначення ключових бар'єрів і перспектив поглиблення такої інтеграції з метою підвищення конкурентоспроможності української економіки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Інтеграція України в глобальні ланцюги доданої вартості продуктів молокопереробної галузі – це важливий напрям підвищення конкурентоспроможності агропродовольчого сектору та експорту з високою доданою вартістю.

Так, за інформацією Асоціації виробників молока, за результатами 2024 року молочний експорт з України збільшився на фоні дефіциту молочних жирів та підвищення цін на вершкове масло та інші біржові товари у світі (табл. 1).

За попередніми даними Державної служби статистики України, в грудні 2024 р. було експортовано 7,23 тис. тонн молочних продуктів на суму 17,18 млн дол. В 2024 році Україна експортувала 117,73 тис. тонн молочних продуктів на суму 295,03 млн дол. Відносно 2023 року натуральні обсяги експорту виросли на 8%, а грошова виручка виросла на 14% [8].

Україна продовжує нарощувати обсяги імпорту молочної продукції. За 2024 рік

Таблиця 1

Показники експорту молочної продукції в Україні у 2024 році

Товари	Частка експортної категорії в грошовому еквіваленті, %	Темп росту грошової виручки за експортовану продукцію по відношенню до 2023 року
Молоко та вершки, згущені	32	+8%
Сири	22	+26%
Масло вершкове	20	+15%
Молоко та вершки, не згущені	9	+6%

Джерело: сформовано на основі [7]

сумарні натуральні обсяги імпорту молочної продукції в Україну склали 60,26 тис. тон, що на 1% більше відносно 2023 року. В грошовому еквіваленті імпорт становив 290,30 млн дол., що на 9% більше порівняно з 2023-м роком. З початку року експорт вершкового масла в грошовому еквіваленті виріс на 10%, молока та вершків, згущених – на 11%, сирів – на 12%, а морозива – на 22%. По іншим позиціям спостерігалось скорочення [9].

Глобальні ланцюги доданої вартості молочної галузі в молокопереробці охоплюють ряд етапів (рис. 1).

Найменша частка доданої вартості формується на початкових етапах, тоді як максимальна – на стадіях глибокої переробки та брендингу. Чим вищий рівень переробки – тим більша частка доданої вартості залишається в країні. На сьогодні Україна переважно інтегрована в глобальні ланцюги доданої вартості на початкових і середніх ланках, зокрема: експорт сирого молока та молочної сировини; виробництво сухого молока, масла, сироватки; контрактне виробництво для іноземних брендів. Водночас частка експорту брендо-

ваної, високотехнологічної продукції залишається обмеженою.

Українські виробники зміщують фокус з біржових товарів (сухе молоко, казеїн) на продукти з високою маржинальністю. У 2025 році експорт готової молочної продукції до ЄС перевищив 50 млн. дол., що становить близько 30% від загальних поставок у цей регіон [10].

Процеси інтеграції України в глобальні ланцюги доданої вартості у 2025 році, які плануються продовжити і у 2026 році, характеризуються переходом від експорту сировини до глибокої переробки та адаптації під вимоги ринку ЄС.

За підсумками 2025 року валютна виручка від експорту молочних продуктів зросла на 35%, досягнувши 401,36 млн. Експорт у 2025 році склав 131,91 тис. тонн (+12% до 2024 року). Експорт у перерахунку на молоко зріс на 17% до 0,7 млн тонн. На 2025 рік Україна посідає 12-те місце у світі за експортом вершкового масла, 15-те – сухого молока та 17-те – сирів [11].

Ключовими каналами інтеграції України в глобальні ланцюги доданої вартості є:

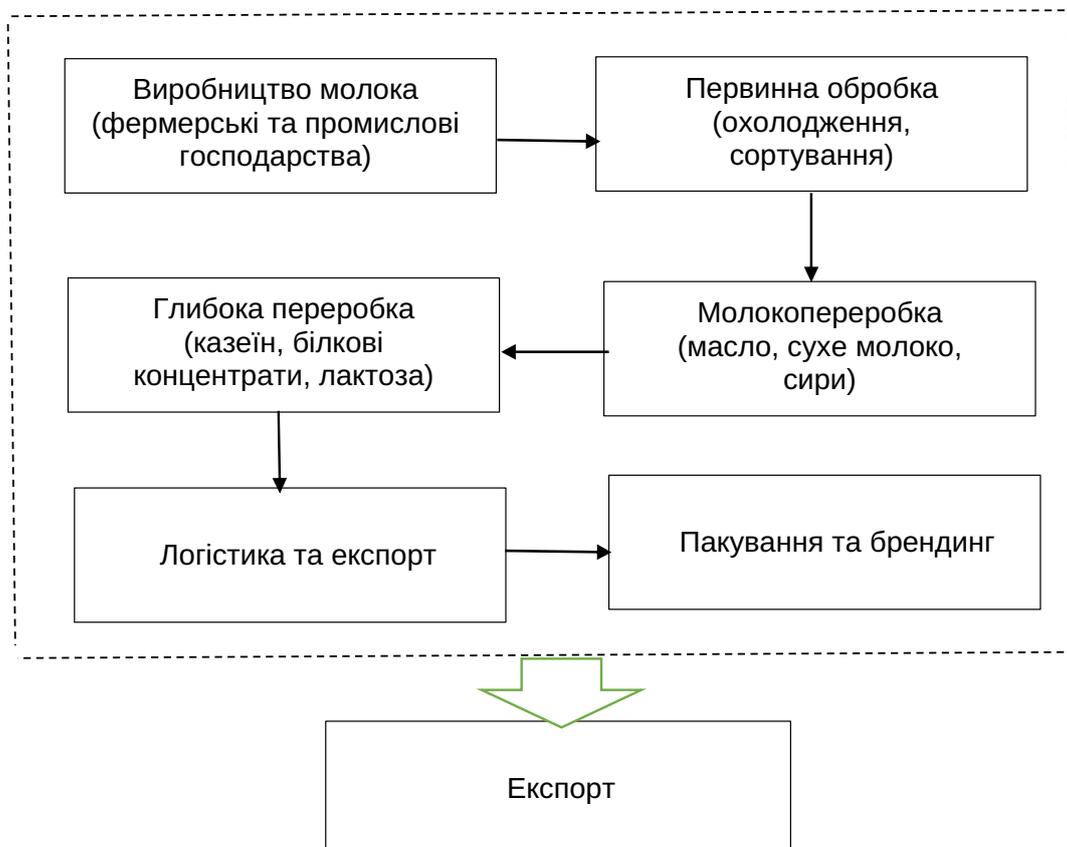

Рис. 1. Структура глобального ланцюга доданої вартості молочної галузі

Джерело: сформовано автором

1) європейські ринки через гармонізацію стандартів із вимогами ЄС (НАССР, ISO, GlobalG.A.P.), участь у виробничих ланцюгах європейських компаній, зростання експорту сирів та інгредієнтів для харчової промисловості;

2) азійські та африканські ринки через експорт сухого молока, масла, молочних концентратів та постачання напівфабрикатів;

3) співпраця з транснаціональними корпораціями через кооперації з міжнародними молочними холдингами, отримання технологій та управлінських практик.

У грудні 2025 року в Україні розпочато розробку «Стратегії розвитку молочної галузі на 2026–2030 роки», яка фокусується на інноваціях, енергоефективності та сталому розвитку [10]. Пріоритетом 2026 року є впровадження енергоефективних технологій та систем контролю якості (Dutch expertise), що дозволяє інтегруватися у мережі великих рітейлерів ЄС, які контролюють до 40% продажів. Розвиток вертикальної інтеграції та кооперативних моделей виробництва розглядається як головний шлях підвищення ефективності діяльності в глобальних ланцюгах доданої вартості.

При цьому, вперше з часів незалежності у 2025 році зафіксовано зростання поголів'я корів у промисловому секторі на 3% (до 385 тис. голів), що забезпечує стабільність ланцюга поставок. Попри відновлення квот на ринку ЄС у 2025 році, українські експортери адаптуються через розвиток private-label контрактів та розширення географії збуту. Більше 60 українських виробників молочної продукції вже залучені в глобальні ланцюги доданої вартості через експорт на зовнішні ринки, сертифікацію для ЄС та участь у міжнародних виставках (табл. 2).

Одним із провідних молочних холдингів України, що залучений в глобальні ланцюги, є «Молочний Альянс». Підприємство експортує молочну продукцію приблизно в 27 європейських країн.

Компанія «Галичина» є брендом, що укладає контракти з компаніями з Італії та Нідерландів для поставок своїх продуктів у ЄС.

«Першотравневий молочноконсервний комбінат» зараз працює над виходом на нові ринки ЄС з асортиментом згущеного молока, йогуртів, сиру.

На Gulfood 2025 Україну представляли 13 молочних підприємств-експортерів. Gulfood – це найбільша в світі міжнародна спеціалізована виставка харчової продукції та напоїв, що проводиться щорічно в Дубаї

та є ключовою платформою інтеграції виробників у глобальні ланцюги доданої вартості агропродовольчого сектору. На цій виставці демонструють продукцію міжнародним партнерам та шукають партнерів у країнах Близького Сходу та Північної Африки.

Українські виробники нарощують обсяги експорту молочної продукції й виводять свої товари на нові міжнародні ринки. Понад 50 українських виробників мають дозволи на експорт молочної продукції до Європейського Союзу, що є важливим етапом інтеграції у глобальні ланцюги доданої вартості.

Ознаками участі у глобальних ланцюгах доданої вартості, де продукція проходить міжнародні стандарти і реалізується на світових ринках, для українських молочних підприємств, що виходять на зовнішні ринки є:

- укладання контрактів з іноземними імпортерами;
- отримання сертифікатів ЄС та інших ринків;
- представлення продукції на міжнародних виставках.

Світове споживання молочних продуктів залишається великим і динамічним: у 2025 році його оцінювали приблизно 1000 млрд. дол. з подальшим очікуваним зростанням у наступні роки. За різними прогнозами, ринок може зрости до 1 640 млрд у 2035 році – це вказує на стійкий довгостроковий попит попри циклічні спади. Споживання інгредієнтів (лактоза, білки, порошки) теж прогнозовано зростатиме до 88.5 млрд. дол. у 2030 році завдяки фокусуванню на здоровому харчуванні [11].

Зростає пропозиція сировини (молока) – світове виробництво продовжує збільшуватися: прогнози на 2026 рік – близько 992.7 млн тонн молока, зростання близько 1 % щорічно [11]. Найбільшими виробниками є Індія, США, Пакистан, ЄС, Китай. Вони разом забезпечують значну частку світового виробництва. Споживчий попит поступово зміщується в бік функціональних, здорових, інгредієнтних продуктів (йогурти, білкові продукти, молочні напої з додатковою цінністю). Попит на традиційні молочні продукти стабільний, але конкурує з альтернативними (рослинні заміники), особливо в розвинених країнах.

Частка міжнародної торгівлі молоком відносно невелика (бо більшість молока споживається локально), але експортні потоки важливі для деяких країн-експортерів (Нова Зеландія, ЄС, США). Товарні групи з високою доданою вартістю (сири, сироваткові білки) зберігають значний обсяг світової торгівлі.

Таблиця 2

**Українські виробники молочної продукції,
які залучені в глобальні ланцюги доданої вартості**

Підприємство	Спеціалізація	Види інтеграції	Основні експортні ринки
Молочний Альянс	Молочні продукти (сири, масло, молоко, йогурти)	Експорт до ЄС (було перше постачання до Болгарії), поставки в ~27 країн, участь у виставках SIAL/Anuga/Gulfood	ЄС (Болгарія, Польща тощо), Близький Схід, Азія, Північна Африка, США
Компанія «Галичина»	Ферментовані молочні продукти	Експонент на Gulfood 2025, сертифікована для експорту	Міжнародні ринки (через виставки)
Першотравневий молочноконсервний комбінат	Згущене молоко, сир, молочні продукти	Представлена на Gulfood 2025 разом з іншими експортерами	Країни Близького Сходу і Північної Африки, міжнародні партнери (через виставки)
Ratniv Dairy Factory (LLC)	Молочні продукти, сир	Експонент на Gulfood 2025	Країни Близького Сходу і Північної Африки,
MILK MASTERS (LLC)	Молочні продукти	Експонент на Gulfood 2025	Країни Близького Сходу і Північної Африки,
Prime Snack (LLC)	Молочні продукти	Експонент на Gulfood 2025	Країни Близького Сходу і Північної Африки,
Agro-Industrial Alliance	Сир, сирні продукти, масло, знежирена сироватка	Експорт понад 40 ринків, участь у Gulfood, ISO/Halal сертифікація	Південно-Східна Європа, Середній Схід, Азія, Африка
Інші експортери (58 підприємств)	Молоко, сир, морозиво, коластрум	Сертифіковані для експорту в ЄС	ЄС (польські, балтійські країни)

Джерело: сформовано на основі [7]

Таким чином, фахівці прогнозують довгострокове зростання ринку під впливом демографічних трендів і попиту на білкові продукти, розвиток преміальних і функціональних молочних товарів, зростаючу конкуренцію з боку альтернативних молочних продуктів рослинного походження, валютні та торговельні проблеми, що впливають на міжнародну торгівлю.

Основними чинниками, що стримують включення до глобальних ланцюгів доданої вартості українських виробників є:

- фрагментованість молочної сировинної бази;
- низька концентрація якісної молочної сировини;
- низький рівень інновацій та науково-дослідницьких робіт;
- обмежені інвестиції в інноваційні технології;
- логістичні та інфраструктурні проблеми в умовах війни;

- невідповідність продукції окремих виробників міжнародним стандартам якості;
- слабка присутність українських брендів на глобальних ринках.

Пріоритетними напрямками інтеграції України в глобальні ланцюги доданої вартості молокопереробної галузі є:

- розвиток глибокої переробки (казеїнати, лактоза, білкові концентрати);
- інвестування в інноваційні молочні продукти (функціональні, безлактозні, органічні);
- формування національних та експортних брендів;
- розширення кластерних моделей співпраці фермерів і переробників;
- використання цифрових рішень для контролю якості та просування продукції в логістичних каналах;
- залучення транснаціональних компаній до спільних проєктів.

Висновки. Інтеграція України в глобальні ланцюги доданої вартості молокопереробної

галузі є об'єктивною необхідністю в умовах глобалізації світової економіки і трансформації міжнародної торгівлі та має значний потенціал для структурної модернізації економіки. Реалізація цього потенціалу потребує державної підтримки, інвестицій у глибоку переробку та активної експортної стратегії, створює можливості для переходу від сировинної моделі експорту до виробництва продукції з вищою часткою доданої вартості.

На сучасному етапі Україна переважно залучена до початкових ланок глобальних ланцюгів доданої вартості, що обмежує економічні вигоди від міжнародної кооперації та знижує рівень технологічного розвитку національної економіки. Основними бар'єрами

інтеграції України в більш високі сегменти глобальних ланцюгів доданої вартості залишаються інституційна нестабільність, недостатній рівень інноваційної активності, обмежений доступ до інвестиційних ресурсів, логістичні ускладнення та наслідки воєнних дій.

Поглиблення інтеграції України в глобальні ланцюги доданої вартості можливе за умови реалізації комплексної державної політики, підтримку експортоорієнтованих підприємств і гармонізацію національного регуляторного середовища з європейськими стандартами. Подальші дослідження мають зосереджуватись на дослідженні механізмів спрямованих на стимулювання інновацій, розвиток людського капіталу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Україна наростила молочний експорт у 2024 році / Комітет з питань аграрної та земельної політики. URL: <https://www.rada.gov.ua/print/257258.html> (дата звернення 20.01.2026 р.)
2. Ляшенко К. (2020). Глобальна мережевізація та ланцюги доданої вартості в економічному зростанні країн. *Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки*. № 58. С. 42–51. DOI: <https://doi.org/10.24025/2306-4420.0.58.2020.212766>
3. Дугинець Г. (2016). Глобальні ланцюги створення вартості: методологія досліджень. *Scientia fructuosa*. № 110(6). С. 17–30. DOI: [https://doi.org/10.31617/visnik.knute.2016\(110\)06.003](https://doi.org/10.31617/visnik.knute.2016(110)06.003)
4. Абдула О.Ю., Ситник Л.С., Таранич, О.В. Вплив глобальних ланцюгів створення вартості на динаміку та структуру світової торгівлі. *Економіка і організація управління*. 2025. № 1(57). С. 131–143. DOI: <https://doi.org/10.31558/2307-2318.2025.1.12>
5. Миценко В.І., Ульяненко Д.В. Концепія глобальних ланцюгів доданої вартості у фреймах сталого розвитку. *Економіка і організація управління*. 2025. № 3(55). С. 80–93. DOI: <https://doi.org/10.31558/2307-2318.2024.3.9>
6. Venher V.V., Romanovs'ka N.I., Chyzhevs'ka M.B. Integration of Ukraine to the Global Value Chains. *Comparative Economic Research. Central and Eastern Europe*. 2022. 25(2), 137–161. DOI: <https://doi.org/10.18778/1508-2008.25.17>.
7. Асоціація виробників молока: офіційний сайт. URL: <https://avm-ua.org/uk> (дата звернення 21.01.2026 р.)
8. Державна служба статистики України: офіційний сайт. URL: https://ukrstat.gov.ua/metaopus/2021/2_05_01_01_2021.htm (дата звернення 21.01.2026 р.)
9. Natalia Kovshun, Nina Kushnir, Diana Tsaruk, Dmytro Snitko, and Oleksandr Slesarchuk. Analyzing dairy industry development for Ukrainian and global food security during martial law. *BIO Web of Conferences*. 2024. P. 114. DOI: <https://doi.org/10.1051/bioconf/202411401033> ICABEE 2024
10. Eurointegration 2.0. The Ukrainian Dairy Sector. Аналітичний огляд молочної галузі. 2025. URL: <https://kse.ua/wp-content/uploads/2025/10/Eurointegration-2.0.-The-Ukrainian-Dairy-Sector.pdf> (дата звернення 21.01.2026 р.)
11. Chenyiman Lou, Roman Gorobec, Iuliia Samoilyk, Hana Trollman. Traceable Dairy Supply Chain Implementation in Ukraine for Improved Export Potential. *Engineering Proceedings*. 2023. № 40(1). P. 14. DOI: <https://doi.org/10.3390/engproc2023040014>

REFERENCES:

1. Ukraine narostyla molochnyi eksport u 2024 rotsi / Komitet z pytan ahrarnoi ta zemelnoi polityky [Ukraine increased dairy exports in 2024. Committee on Agrarian and Land Policy of Ukraine]. Available at: <https://www.rada.gov.ua/print/257258.html> (accessed: January 20, 2026).
2. Iliashenko, K. (2020). Hlobalna merezhevizatsiia ta lantsiuihy dodanoi vartosti v ekonomichnomu zrostanni krain [Global networking and value-added chains in the economic growth of countries]. *Collection of Scientific Works of Cherkasy State Technological University. Series: Economic Sciences*, no. 58, pp. 42–51. <https://doi.org/10.24025/2306-4420.0.58.2020.212766>

3. Duhynets, H. (2016). Hlobalni lantsiuhy stvorennia vartosti: metodolohiia doslidzhen [Global value chains: research methodology]. *Scientia fructuosa*, no. 110(6), pp. 17–30. [https://doi.org/10.31617/visnik.knute.2016\(110\)06.003](https://doi.org/10.31617/visnik.knute.2016(110)06.003)
4. Abdula, O. Yu., Sytnyk, L. S., Taranich, O. V. (2025). Vplyv hlobalnykh lantsiuhiv stvorennia vartosti na dynamiku ta strukturu svitovoi torhivli [Impact of global value chains on the dynamics and structure of world trade]. *Economics and Management Organization*, no. 1(57), pp. 131–143. <https://doi.org/10.31558/2307-2318.2025.1.12>
5. Mytsenko, V. I., Ulianenko, D. V. (2025). Kontsepiia hlobalnykh lantsiuhiv dodanoi vartosti u freimakh staloho rozvytku [Concept of global value chains within the framework of sustainable development]. *Economics and Management Organization*, no. 3(55), pp. 80–93. <https://doi.org/10.31558/2307-2318.2024.3.9>
6. Venher, V. V., Romanovska, N. I., Chyzhevska, M. B. (2022). Integration of Ukraine to the global value chains. *Comparative Economic Research. Central and Eastern Europe*, vol. 25, no. 2, pp. 137–161. <https://doi.org/10.18778/1508-2008.25.17>
7. Asotsiatsiia vyrobnykiv moloka: ofitsiinyi sait [Association of Milk Producers of Ukraine. Official website]. Available at: <https://avm-ua.org/uk>. (accessed: January 21, 2025).
8. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy: ofitsiinyi sait [State Statistics Service of Ukraine: official website]. Available at: https://ukrstat.gov.ua/metaopus/2021/2_05_01_01_2021.htm. (accessed: January 21, 2025).
9. Kovshun, N., Kushnir, N., Tsaruk, D., Snitko, D., Slesarchuk, O. (2024.) Analyzing dairy industry development for Ukrainian and global food security during martial law. *BIO Web of Conferences*, vol. 114, Article 01033 (ICABEE 2024). <https://doi.org/10.1051/bioconf/202411401033>
10. Eurointegration 2.0. The Ukrainian Dairy Sector. (2025). Analytical Review. Available at: <https://kse.ua/wp-content/uploads/2025/10/Eurointegration-2.0.-The-Ukrainian-Dairy-Sector.pdf> (Accessed: January 21, 2025).
11. Lou, C., Gorobec, R., Samoilyk, I., Trollman, H. (2023). Traceable dairy supply chain implementation in Ukraine for improved export potential. *Engineering Proceedings*. No. 40(1), Article 14. <https://doi.org/10.3390/engproc2023040014>

Дата надходження статті: 02.02.2026

Дата прийняття статті: 18.02.2026

Дата публікації статті: 26.02.2026